

РИЗИКИ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА МЕТОДИ МІНІМІЗАЦІЇ

Інвестиційна діяльність банківських установ безпосередньо пов'язана з різноманітними ризиками. Інвестуючи у будь-якій формі, банки повинні брати до уваги всі можливі ризики, які супроводжують дану діяльність. Окреслення таких ризиків та їх класифікація забезпечать банкам комплексний підхід до аналізу ризику та можливість ефективного його управління у напрямі мінімізації.

Інвестиційний ризик відображає можливість отримання збитків від інвестицій або можливість того, що реальний майбутній дохід від інвестицій буде відрізнятись від очікуваного.

На сучасному етапі в економічних колах не існує єдиного підходу до класифікації інвестиційних ризиків. Зазначене зумовлює необхідність привертання уваги до більш детального вивчення інвестиційних ризиків банків. Варто погодитись з думкою Б. Л. Луціва, що „перерахувати всі можливі конкретні ризики не можна хоча б тому, що їх кількість постійно зростає” [1, 43]. Виходячи з цього, доцільно навести перелік ризиків, що в сукупності становлять ризик банківської інвестиційної діяльності.

Загальний підхід на типологію інвестиційних ризиків запропоновано у концепції „Загальноприйняті принципи управління ризиком”, розроблені у 1996 році компанією Coopers & Lybrand [2, 39]. В даній концепції визначено наступну базову класифікацію фінансових (до складу яких входять також інвестиційні) ризиків, якої дотримуються більшість західних авторів: ринковий ризик (market risk); кредитний ризик, чи ризик контрагента (credit risk or counterparty risk); операційний ризик (operational risk); ризик ліквідності (liquidity risk); ризик події, або бізнес-ризик (event or business risk). Визначеного підходу до класифікації ризиків також дотримуються спеціалісти Базельського комітету з Банківського Нагляду (Basle Committee on Banking Supervision). Кожна група вищезазначених ризиків підлягає більш детальній класифікації. Так, загалом ризики варто поділити на фінансові та не фінансові. До фінансових відносять ринковий ризик, кредитний, та ризик ліквідності. До ринкових ризиків відносять процентний, валютний, фондовий, товарний ризики та ризик похідних фінансових інструментів. Група кредитного ризику включає ризик до здійснення розрахунків, під час здійснення розрахунків, ризик контрагента та ризик кредитного продукту. І ризик ліквідності в свою чергу включає ризик ринкової ліквідності та балансової ліквідності.

Вагому роль у здійсненні інвестиційних операцій відіграють не фінансові ризики. До їх складу входять операційний ризик та бізнес ризик. У 2001 році Базельський комітет з Банківського Нагляду запропонував визначення операційного ризику, яке отримало загальне визнання серед фахівців. Операційний ризик трактується як ризик виникнення збитків внаслідок недоліків та помилок під час здійснення персоналом внутрішніх процесів, функціонування інформаційних систем та технологій, а також зовнішніх подій [2, 39]. Бізнес ризик або ризик події вчені економісти трактують як можливість непередбачуваних втрат внаслідок форс-мажорних обставин, змін законодавства, дій державних органів тощо. Сюди відносять юридичні, бухгалтерські ризики, ризик стратегії та репутації, ризик дій регулюючих органів.

Наведену класифікацію ризиків інвестиційної діяльності запропоновано з огляду на міжнародну класифікацію ризиків. Однак специфікою західного підходу до класифікації ризиків вважається наявність сформованої банківської системи, а також існування розвинутих ринків – валютного та ринку цінних паперів. З огляду на реалії національної економіки та ступінь розвитку саме ринку цінних паперів, до інвестиційних ризиків слід віднести також ризик недооцінки фінансового інструмента. У сучасній практиці діяльності банківських установ, з метою здійснення банківського нагляду, Національний банк України виділив дев'ять категорій ризику, а саме: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни відсоткової ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик та стратегічний ризик [3, 98]. Варто відзначити, що найчастіше вищезазначені види ризиків тісно переплітаються. Адже будь-яка послуга або продукт інвестиційної діяльності може наражати банк на декілька ризиків.

Для банківської установи надзвичайно важливо здійснювати класифікацію ризиків, однак не менш складна проблема – управління ризиками як на макро-, так і на мікрорівні. На рівні банківської системи основними механізмами регулювання банківських ризиків є: вимоги до складу й нормативи достатності капіталу; встановлення нормативів інвестування; стандарти організації і діяльності служб внутрішнього контролю й керування ризиками та інші. На рівні окремих банківських установ, окрім зовнішніх, використовуються й внутрішні методи мінімізації інвестиційних ризиків. До них віднесемо методи лімітування та диверсифікації; страхування ризиків, яке передбачає власне страхування, самострахування, операції хеджування ризиків; сек'юритизація активів, методи інформаційного забезпечення процесів управління та прийняття рішень.

1. Луців Б. Л. Інвестиційний банківський портфель / Б. Л. Луців. – К. : Лібра, 2002. – 192 с.
2. Наумов Д. О. Класифікація ризиків у міжнародній практиці / Д. О. Наумов // Економіка та держава. – 2007. – № 1. – С. 38-41.

3. Швець Н. Р. Ризики банківських установ: проблеми визначення та управління / Н. Р. Швець // Регіональна економіка – 2008. – № 4. – С. 97-103.